

Tone Partljič

Mala

Prešernova družba, Ljubljana 1992

Po Arkadiji, starogrški pokrajini na Peloponezu, je literarna zgodovina poimenovala vrsto umetnin, ki se večinoma ukvarjajo z genezo ljubezenskega življenja nraavnih in naravnih pastirskih subjektov, prevevajočih se v okolju, ki bi ga dandanes imenovali ekološko. Besedila, za vzor veljata Longosov roman *Dafnis in Hloa* in Vergilova *Bukolika*, na duhovni ravni ne odpirajo posebej pretresljivih problemov, zato pa je sredi nepokvarjene narave toliko več prostora za ljubezen, ki se navadno srečno konča. Moderna književnost iz različnih vzrokov - predvsem industrializacije in od Freuda naprej povsem zameštraneega popisovanja srčnih težav - redkeje posega po omenjeni sceneriji, ki se zato vse bolj umika v umetno ljudsko pesništvo ali pa se, na drugi strani, pojavlja kot motivni drobec za izraz najvišje in temu skladne najgloblje sreče.

Potemtakem prijetno preseneča dejstvo, da najnovejši roman Toneta Partljiča *Mala* v večinski meri ostaja zvest antičnim vzorom, četudi se le-ti prepletajo s slovensko recepcijo Shakespeara, vložki à la *Starec in morje* in bogatim kompleksom krivde, o katerem bomo podrobneje še spregovorili. Pripoved nerazumljenega gledališkega režiserja po ostrem uvodu kmalu privzame donavski tok in širino: z brhko igralko se odpravita na osamljeno Šašikovo ado (zdaj del ZRJ), tam doživljata najrazličnejše ljubezenske, skavtske in ribiške pustolovščine, občujeta s slikovito romsko družino (smrt psičke Milemoje že napoveduje nevihtne oblake) in razmišljata o življenju, večnosti in podobnem. Režiser se med vojno 1991 vrne domov, mladenka pa izgine na ozemlju, danes kaznovanem s svetovnimi sankcijami. A tega ne gre problematizirati - kot ne gre posebej problematizirati ničesar v najnovejšem Partljičevem delu: prav za to pa pri arkadični pripovedi tudi gre. In vendarle velja opozoriti na nekaj malenkosti: predvsem je tu okvir, ki z obeh strani grozeče oklepa donavsko romanco - recimo mu "Domovina Māti". Značilna slovenska fiksacija z Ivanovo materjo, ki dovoljuje ustrezen prenos samo v umetništvo in Zdravljico, je v Partljičevem besedilu zelo jasno nakazana. Junakova krivda ob zapustitvi žene-matere in sina je tako močna, da za prešuštvo in pobeg, povzročena v puberteti srednjih let,

ni kaznovan zgolj z ženinim poskusom samomora, pač pa s kompletno apokalipso, z agresijo nenarodne JLA na drobno in komaj rojeno državico, ki jo je bil pripovedovalec tako neodgovorno zapustil! Ne čudi, da se ob tako večnih temah Mala umakne v fantazijo in meglo hrepenenja, Tom pa si, izpolnjen in toplo resigniran, znova natakne jarem vsakdana in je, zdaj razsvetljen, pripravljen režirati vse Shakespearove igre po abecednem redu.

Pripovedovalec se tudi med bukolično fazo užikom ne zmore predati popolnoma: medtem ko mu Mala s svojo nereflektirano fatalno ljubeznijo leze pod kožo, Toma na kruto realnost boleče spomni vsako črvičenje v črevesju ali napet mehur, saj tako imenovane analne faze kljub zrelem letom še ni prebolel. Težave so tako intenzivne, da ne moremo več govoriti o zdravem konzervativizmu, saj junaka zmoti že najbolj nežna in ljubeča raba z biološkimi nujnostmi povezane terminologije - seznanjeni smo celo s historično analizo njegovega problema, ki rezultira v naslednjo izjavo: "Ob vseh kletvicah, ki jih je kdaj uporabljal, ni menda nikoli spregovoril besede drek, rit, srat..." Pozorni bralec, osupel nad uporabo grdobij v sodobni slovenski literaturi in razveseljen nad pripovedovalčevo samokontrolo, si ne more kaj, da se ne bi spomnil začetka pripovedi, kjer beremo: "Vragu v rit!" je odgovoril..." (str. 6) ali "...jih poslal vse skupaj v rit..." (str. 7). Ker avtorju seve ne moremo očitati, da si je junakovo bolezen izmislil šele kasneje in z njo pozabil uskladiti prvi del teksta, se šele aposteriori razpre pred nami vsa intenzivnost eksistencialne groze "navadnega" življenja, ki se mu je Tom odtrgal.

Partljičeva *Mala* je enostavno tekst, v katerem se forma in vsebina nikakor ne moreta ustrezno speti v celoto. Popolno odtrganje nadvse obremenjenega subjekta, ki sveta ne more interpretirati mimo zakonskih, službenih in družbenih problemov, je obsojeno na klavrn neuspeh toliko bolj, kolikor to počne s sanjskim prividom (vanj do ušes in še čez zaljubljene) pol mlajše mladenke, ki bi si jo seveda vsi moški tega sveta nadvse želeli spoznati, žal pa živi samo v pastirskih idilah, umetni ljudski pesmi in motivnih drobcih, ki smo jih omenili uvodoma. Komplementarnost mimetičnega slikanja realnosti in fantazme, ideala s tako krvavo resnimi zadevami, kakršna je suverenostna vojna (oziroma vsaj intenzivno prisotna neliterarna realnost), nujno vodi v ironično branje romana ali v jezo, najraje pa v mešanico obojega. Zato bi veljalo Partljičevo *Malo* primerjati z možnostjo, da izbranko svojega srca z največjo možno hitrostjo popeljete skozi butik, ki si ga je nadvse želela ogledati. Zelo verjetno ne bo preveč navdušena, čeprav ste izpolnili svojo dolžnost. Podobno je z robinzonadami za zelo zelo odrasle.

Tone D. Vrhovnik